

Laatste uur

RIHANA JAMALUDIN

De stad was vol, de terrassen bezet. Troepen vrolijke mensen trokken voorbij, joelend, als bij een voetbalfeest. Zelfs op Koninginnedag was het niet zo druk geweest. Wasemde toen de vettige baklucht van loempia's en geroosterde satés, nu prikte vuurwerkdamp in de neusgaten en kringelende wierook lokte met geheimzinnige geuren het verwachtingsvolle publiek mee. Nu en dan waren er doffe ploffen, dan dook er uit de rookwolken plotseling een grijnzende demon op, of een liefelijke fee. Er klonk muziek. Tere violen, onheilspellend aanzwellende synthesizerklanken.

Dit was onmiskenbaar het meest succesvolle Straattheater Festival van de afgelopen jaren. Het centrum van de stad, de Middeleeuwse kern, was veranderd in één groot spektakel. Aan de voet van de kerktoren was een podium gebouwd, waar de optredens zich afwisselden. En zelfs de oude vestingwallen werden door theaterspots verlicht.

Door de winkelstraten liep een keur aan vreemde figuren: clowns, kollen, acrobaten, padvinders en psychopaten. Allen artiesten die het publiek op de pleinen en hofjes vermaakten.

Het was een zomeravond, warm, met daglicht dat maar niet wilde doven. Ik liep verwaasd rond. De menigte deinde langs me heen, zich spoedend naar alweer het volgende optreden. Kleurige wimpels die boven de straten dansten aan de vlaggenlijnen, leken provocerende tongen uit te steken. Absurd, zoals heel het feestelijke rumoer.

Waarom was ik naar buiten gegaan? In deze massa kon ik toch niet verdwijnen, werd ik afgestoten als onbekend object. De duisternis viel buiten te langzaam, met gesloten luxaflex had ik misschien nog een illusie kunnen bewaren. Maar thuis was geen warmte meer en door de kilte verdreven, moegestreden, had ik de stad opgezocht. Bij de vele slapeloze nachten, kon er nog wel één meer.

Meezwalkend met de menigte, werd ik het Grote Plein op gedreven. Ik besloot langs de kant te gaan dobberen, en dobberen is het juiste woord, ook al waren er stevige keien onder mijn voeten. Nee, ik had niets gedronken. Gebrek aan slaap en plenty

zorgen geven eenzelfde vervagend effect. Het leek wel of ik door een kapotte verrekijker de taferelen om mij heen waarnam. Nu eens uitvergroot en dan weer verkleind, maar langzamerhand aangenaam afstandelijk. Kon het maar altijd zo zijn.

Ik schrok toen hij plotseling in mijn blikveld verscheen. Een zwart-en-wit geschminkt gezicht, een bloedrood kostuum met belletjes. Een kruising tussen een nar en een beul. En waarom ook niet? Lachend maakt men elkaar tenslotte af.

Ik glimlachte wazig naar hem; hij ging meteen bij me zitten. Op een stenen paaltje. Op zijn hurken. Moest wel ongemakkelijk zijn, hij leek zo op een rode kanarie.

'En wat moet dat hier?' informeerde hij met poeslieve stem.

In de afgelopen weken had ik nauwelijks iemand gesproken. Mijn huis was vol mensen; daar spraken we niet tot elkaar.

'Zomaar, even eruit.' mompelde ik ten antwoord.

'Zomaar is nooit zomaar,' orakelde hij. 'Vertel op wat er scheelt.'

'Waarom, ben je soms een psychiater?' vroeg ik ironisch, en duidde naar de tinkelende bellen van zijn kostuum.

'Soms. Soms wel, soms niet.' Hij schudde zijn hoofd. 'Dat hangt ervan af. Ik zag meteen wat je nodig had.' Vanachter de schmink gloeiden zijn grijze ogen op. Rook walmdde om ons heen; op het plein begonnen woest beschilderde dansers een vreugdevuur op te stoken. Trommels en fluiten klonken, maar de nar naast mij verhief zijn stem.

'Luister!' zei hij en legde een vinger langs zijn neus. Zijn mondhoeken krulden op. 'Het hart! Het hart is zwaar zo lang het geen geheimen prijs geeft. Dus spuit maar op! Brand maar los!' Hij stond nu rechtop, balancerend op het paaltje, gesticulerend. Hij stak boven iedereen uit en zijn wiebelende puntmuts rinkelde. Toen zakte hij weer door zijn knieën en zei zalvend: 'Biecht maar op. Het zal je goed doen.'

Illustraties: Demian Ceelings

Opeens had ik geen aanmoediging meer nodig. Alle ellende van de laatste maanden kwam omhoog en lag voor mijn geestesoog uitgespreid als kaarten op een tafel. Ik had geen troeven meer, ik was uitgespeeld.

'Een scheiding,' begon ik, 'Het was al sedert enige maanden dat mijn man bij een andere vrouw was ingetrokken, maar tegenover de buitenwereld deed hij voorkomen

alsof hij nog steeds thuis sliep. Pas nadat ik al zijn spullen uit kasten en kamers verwijderd had, en een advocaat in de arm had genomen, begon hij de ernst van de zaak in te zien. Hij kreeg spijt en beloofde beterschap. Wilde weer terugkomen. Ik geloofde hem. Ik liet hem weer binnen, al stond ik erop dat we apart zouden slapen, tot onze relatie verbeterd zou zijn.'

De wiebelende puntmuts knikte begripvol. 'En toen begon je man weer iets met de andere vrouw,' zei hij.

'Nee, erger nog,' vervolgde ik. 'Hij was in werkelijkheid op zoek naar onderdak voor zijn familie die juist uit Suriname met vakantie kwam. Ik liet ze toe in mijn huis, op voorwaarde dat hij mij zou respecteren.'

'En deed hij dat?' vroeg de nar, wel beter wetend. Zijn zwart-witte gezicht zweefde voor mijn ogen. Schril klonken de fluittonen op het plein. Dichterbij dan eerst.

'Nee, hij verbrak al onze afspraken.' Ik voelde hoe de nar mijn hand vastpakte. De eerste steun sinds tijden. Samen leven met oom en tante, neef en nicht, viel zwaar, nu dat midden in een echtscheiding viel en wij ex-familie werden. Er waren twee kampen in huis, en van mijn kamp was ik het enige lid.

Hoewel het onze afspraak was, dat ze voor minstens de helft van hun vakantietijd ook ergens anders zouden vertoeven, maakten de bezoekers geen aanstalten om te vertrekken. Sterker nog, de familie scheen te verwachten dat ikzelf elders onderdak zou

zoeken. Te laat drong het tot me door, dat ik mijn ex-geliefde onterecht vertrouwd had. In plaats van onze

afspraken aan de vakantiegeangers door te geven, had hij verteld dat het aan zijn goedheid te danken was, dat ik daar in huis verbleef. Had ik het maar niet aan hem overgelaten - en nog wel uit consideratie met hen - om zijn familie in te lichten.

Het gevolg was pure hel. Ik was een gast in mijn eigen huis, een ongewenste gast.

'En waar,' onderbrak de nar mijn gedachten, 'Waar sliep je ex?'

Somber en beschaamd antwoordde ik: 'Ongevraagd bij mij in bed. Er waren niet genoeg kamers in huis.'

Met een sprong stond mijn ondervrager weer op het paaltje. 'In haar bed!' riep hij uit, zijn armen spreidend. 'In jouw bed!'

Ongevraagd! Ongehoord!'

Hij wierp het hoofd achterover en lachte luid. Er kwamen mensen rond ons staan. De drums op het plein waren opgehouden, de fluitisten waren vertrokken, maar het vuur wierp grote, flakkerende schaduwen. Opgewonden bewoog de nar zich van mij naar het publiek.

'Hooft, burgers! Een goede vrouw verleent haar overspelige echtgenoot en zijn familie onderdak. Maar zijn zij dankbaar?' Hij zette zijn handen om zijn beschilderde mond als een toeter en schetterde mijn geheimen de wereld in. 'Zijn zij dankbaar?' danste hij, 'Nou? Nou?'

Opnieuw wierp hij zijn hoofd achterover, zwaaiend met zijn armen om niet te vallen en krijste vol sadistisch plezier. 'Néééééé!' Zijn vinger strekte zich naar de omstanders. 'U, meneer! Wat vindt u ervan? En mevrouw daar in de grijze jas, ja, wat denkt u?' Geamuseerd bleven voorbijgangers staan. In de veronderstelling dat hier een komische act werd opgevoerd. Sommigen gingen met de nar in discussie, vroegen om meer informatie, die hij hun gretig verstrekte.

Een nieuwe kwelgeest. Was ik ontzet? Nee. Vreemd genoeg deed het me niets dat mijn intimiteit zomaar ten toon werd gesteld. Misschien had de nar wel gelijk en werd de last zo lichter.

'Slaapt de ex-man nog bij haar?' vroeg een oudere, gezette man aan de nar. Vlug wendde die zich weer naar mij. 'Waar slaapt hij nu?' vuurde hij af.

'Ik wilde geen scène maken met de familie in huis, dus liet ik het toe,' antwoordde ik, 'Tenslotte sliepen we niet werkelijk met elkaar. Maar al gauw bleef hij 's nachts weg, zwakke geest die hij was, terug naar de andere vrouw. Toen heb ik hem naar de zolder verbannen, waar hij nu nog slaapt, wanneer hij tenminste thuis is.' Mijn woorden werden door de omstanders ontvangen met applaus. Verbaasd keek ik op, sadist of therapeut, het kon me niet meer schelen. Hij maakte bekend wat ik zo lang uit schaamte verborgen had gehouden, maar de prijs voor mijn verzegelde lippen was te hoog geweest.

Nu was er geen houden meer aan. De ene vraag na de andere werd gesteld en ik beantwoordde die, met de nar als cynische

commentator. Ik verhaalde van de emotionele gruwelen van een verbroken relatie, het botte onbegrip van de schoonfamilie. Avonden waarop we met z'n allen voor de televisie zaten, dat wil zeggen: ik op de ene brede sofa, en de familie in z'n geheel op de andere bank, ook al was die te klein, liever dan naast mij te zitten. Of de weigering van mijn ex om ook maar iets met mij te willen bespreken. Liever vluchtte hij van de situatie naar het huis van zijn liefje, dan onder ogen te zien wat zijn manoeuvres veroorzaakten. Intussen leefde ik op de grens van mijn vermogens. Geen ruimte voor ruzies, geen plaats voor gevoelens, gesprekken werden vermeden, niemand wilde de schone schijn aan scherven slaan. Hoe ik het kon uithouden is me zelfs nu nog een raadsel, want het was alsof ik niet bestond, zodanig had ik mezelf weggecijferd. De menigte leefde met mij mee, deelde mijn verontwaardiging, eindelijk was ik deel van de massa. Deel van het spektakel, als een kandidaat in een talkshow. De schemering viel, het schijnsel van het vuur kleurde de gezichten rood, de wilde schaduw van de nar waaierde over ons heen.

Andere artiesten hadden zich tussen de toeschouwers gemengd. Hun bonte kostuums lichtten op in de avond, hier en daar kierde een dolk, half verborgen achter een mantel. Kakelend lachte een dwerg. Grillig weefden hun stemmen en opmerkingen zich met de mijne en de menigte. Kaatsten hol terug van de muren. De oude gebouwen rondom het plein stonden streng bij dit gericht, de getraliede vensters duister.

De nar vermaakte zich uitstekend. Met dramatische gebaren onderstreepte hij mijn relaas, haalde uit naar de familie, naar mij en naar de omstanders. Als ik eraan terug denk, vraag ik me wel eens af: Was hij werkelijk een artiest? Of een gier in een potsenmakerskostuum?

De scherpe geur van houtskool hing in de lucht. De warmte

werd drukkend.

Zwetend stonden we te debatteren.

'Tot wanneer,' wilde een

jonge vrouw weten,

'duurt hun vakantie?'

'Die is al voorbij,' vertelde

ik, 'Een week geleden nam

ik 's morgens opgelucht

afscheid van hen; ze zouden naar

Schiphol vertrekken. Maar toen ik 's middags

thuis kwam van het werk, zaten ze er nog. Eén van hen had

werk gevonden in Nederland. En zonder het verder met mij te

bespreken, bleven ze dus.'

Een afkeurend geloei klonk uit de menigte. Heftig zwaaide de nar met zijn armen, zijn woorden striemend als zweepslagen.

'Wat,' raasde hij, 'Moet er met zulke parasieten gebeuren? Kent gij een passende straf?'

De menigte schreeuwde rauwe voorstellen. De nar sprong schaterend op en neer, slaagde erin zijn evenwicht te bewaren, voerde de massa naar extase. Te midden van die golvende zee van gezichten voelde ik me bijna vredig. Veraf leek mijn wanhopige heden, verdrongen door de hypnotiserende aandacht van de massa.

De nar had mij ook op een paaltje gehesen, opdat ik de mensen beter toe kon spreken. Zo kwam het dat ik ze zag passeren. Soms, een zeldzaam moment, is het lot ons heel gunstig gezind.

Ik haalde diep adem en wees: 'Daar! Daar zijn ze!'

Als één man draaide het publiek zich om. De nar gilde: 'Grijp die ellendelingen! Weg met dat gespuis! Weg!'

Hoog klonk zijn stem boven het gebrul van de menigte uit. Ik zag nog net hoe de vakantiegangers door de massa omzwermd werden. Toen werden ze afgevoerd naar de brandstapel. ■

AUTEURS

Rihana Jamaludin (Paramaribo 1959) woont in Tilburg en is eigenlijk tekenleraar, maar wijdt zich sinds 2000 aan het schrijven. Zij debuteerde in 1999 met het verhaal 'De Schepping' in de bundel van het Crossing Border festival (Den Haag). In 2008 verscheen de verhalenbundel *Minnewake* bij Ralicon in Paramaribo. In 2009 verscheen de succesvolle historische roman *De Zwarte Lord*. www.rihanajamaludin.com

Gerard Scharn (Gemert 1946) heeft enige jaren gevaren, wat werd gevolgd door een onrustig arbeids- en studieverle-

den. Uiteindelijk studeerde hij af als jurist aan de Universiteit van Tilburg. Van zijn hand verschenen gedichten in diverse literaire bladen en hij treedt regelmatig op.

Anna van Veenendaal (Anna van der Burgt; 1940) woont en werkt in Eindhoven als publicist, kunst- en architectuurcriticus en beeldend kunstenaar. Zij werkte lange tijd voor het *Brabants Dagblad* en was een aantal jaren redacteur van *Brabant Cultureel*. In het novembernummer van 2010 verschenen eerder twee fragmenten uit de novelle die zij schreef over haar Oostenrijkse moeder.